

Ji egzistuoja, toji knyga...

(44)

Knygos mano gyvenime atsirado labai anksti – anksčiau, negu išmokau skaityti. Jos veržėsi iš dviejų pusių. Pirma – knygos kalbėjo man tėvo balsu kiekvieną vakarą gulantis miegoti. Bijodavau miego, vaikystėje sapnuodavau labai blogus sapnus, tadėjimas gulti buvo vienas nemaloniausių dalykų dienvakarijame. Tačiau žinodamas, kad gulsiu šalia tėtės ir miegamajame dar ilgai degs šviesa, ten gyvens Wilhelmo Hauffo dykumų plėšikai, tarybinis narsuolis majoras Viesulas, Šerlokas Holmsas su daktaru Watsonu, nesibaigiančios indėnų ir kaubojų kautynės, į lovą guldavau su malonumu, stengdamasis negalvoti apie tą laiką, kai it nuosprendis nuskambės tėvo žodžiai: „Na, iki skyriaus pabaigos, ir labanaktis“, – ir teks gesinti šviesą.

Antra – man bylodavo knygų kvapas, nesuprantami šriftai ir, žinoma, paveikslukai. Negalėdamas suprasti, kas parašyta, susikurdavau istorijas pagal paveikslukuose pavaizduotas scenas ir bendrą knygos diktuojamą nuotaiką. Tai sunku paaiškinti žodžiais, bet viskas – knygos senumas, jos puslapių pageltimo laipsnis, storumas, kvapas (kuris dar dabar man yra vienas maloniausių) padėdavo suprasti: knyga jausminga ar protinga, linksma ji ar liūdna. Pats „darbas“ su knyga prasidėdavo susinešant šalia daiktus, panašius į pavaizduotus paveikslėliuose, ir išdėliojant juos, preciziškai laikantis išdėstymo tvarkos iliustracijoje. Šautuvą „vaidindavo“ ledo

ritulio lazda, vyno taurę – kompotas, laužą – spalvotų flomasterių krūva, kepamą žvėrieną – kotletas, peilius ir kovinius kirvius atstodavo virtuvės įrankiai... Na, o aš būdavau herojus. Atsistodavau, atsisėsdavau ar atsiguldavau tiksliai taip (kartais labai nepatogiai), kaip knygos personažas. Daugybę kartų esu buvęs ir nugalėtojas, ir lavonas, ir bėglys, ir persekiotojas...

Dabar kai pagalvoju, jau tada visomis įmanomomis priemonėmis mėgindavau iškviesti į save tą knygoje slypinčią magiją, jėgą, kuri (tada tuo neabejojau) kur kas didesnė, svarbesnė nei papasakota istorija. Žinoma, nemokėjau to įvardyti žodžiais, sunkiai pavyksta ir dabar, bet jutau knygoje slypint kažkokią alchemiją, įtariau, kad perskaitęs suprasiu kažką nepakartojamo, tapsiu išmintingesnis, galingesnis nei kiti žmonės, žodžiu, tapsiu burtininkas, o jie – pats mačiau – savo galią saugo geležimi kaustytose ir voratinkliais apėjusiose knygoose. Vėliau, išmokęs skaityti, nesąmoningai kiekvienoje knygoje ieškojau tų alchemijos paslapčių. Žinojau (neabejoju ir dabar) esant knygų, kur surašyti atsakymai į visus, net nesuformuluotus klausimus, deginančius mane iš vidaus, neleidžiančius šiame pasaulyje pasijusti laimingam, bet taip pat neleidžiančius ir bodėtis gyvenimu, tapti mechaniniu gyvuliu, kuriam viskas aišku ir paprasta.

Na, ir prasidėjo nesibaigiančios paieškos. Pamenu, būdamas pirmokas nuėjau į biblioteką ir paprašiau, kad man duotų „Odisėją“. (Iš vyresnio brolio buvau girdėjęs apie tą knygą ir maniau, kad tai ir yra ta mano ieškomoji.) Bibliotekininkė švelniai pasakė, kad dar esu per mažas, nieko nesuprasiu, ir nedavė šio veikalo. Nuliūdau, bet nenusivyliau – mano įtarimai tik sustiprėjo: „Jeigu nuo manęs slepia, neduoda – žinoma, kad tai yra ta knyga.“ Pasižadėjau po kelerių metų būtinai ją perskaityti. O iki to laiko alchemijos ieškodavau kitur. Perskaičiau begalę įdomių knygų – augau, knygos sudėtingėjo. Iš tiesų skaičiau viską, ką paprastai skaito vaikai, vėliau paaugliai, jaunuoliai. Dauguma knygų patikdavo, bet užverčiant paskutinį puslapį dilgtelėdavo ir neišsipildymo jausmas: „Įdomu, bet ne tai.“ Susirasti patarėjų negalėjau, mat nežinojau, kaip paklausti, ko ieškau.

Neabejoju, kad pirmas patvirtinimas, jog negaudau vėjo laukuose, nesvaičioju ir einu neklaidingais pėdsakais, buvo Hermano Hesses „Stepių vilkas“. Supratau – nors tai ir nėra mano ieškomoji knyga, bet užuominų, energetinių įkrovų joje daugiau nei pakankamai. Pajutau, kad H. Hesse yra skaitęs tą knygą. Jei ne H. Hesse, tai Haris Haleris – tikrai. Tai buvo gija mano rankoje, kuri vingiavo per kitas knygas, per žmones, žinančius atsakymą į slaptąžodį „Haris Haleris“, per viešąsias ir privačias bibliotekas...

Taip šalia H. Hesses atsirado tokie tą knygą skaitę autoriai, kaip Jeromas Salingeris, Franzas Kafka, Gabrielis Garcia Marquezas, Julio Cortazaras, Edgaras Alanas Poe, Umberto Eco, Peras Olovas Enquistas... Iš tiesų vietoje šio pasakojimo galėčiau pateikti savo mėgstamų autorių sąrašą, bet, manau, visi, kas dabar žvelgiate į šias mano eilutes, be abejonės, juos esate skaitę. Pasakysiu tik tiek, kad po kelerių metų bibliotekoje vėl pareikalavau „Odisėjos“ ir ją gavau.

Perskaitęs nusivyliau. Ne, ne knyga. Savimi. Suvokiau – nepakanka pažinti raides, kad mokėtum skaityti. Supratau, kad ten parašyta daugiau, nei pajėgiu suvokti. Stebino, magiškai ir išdidžiai skambėjo terminas – hegzametas. Pasiknisęs po teorinę literatūrą sužinojau, kad esama eilėdaros sistemų, pėdų, metrų, rimavimo tipų... Žodžiu, Homeras atvedė mane į universitetą – Filologijos fakultetą, kur atvažiavau iš gimtųjų Elektrėnų mokyti skaityti. Beje, studijų metais dar kartą perskaičiau „Odisėją“, profesorių padedamas, ir didžiavau si, dabar jau galėdamas įžvelgti dalykus, kurių anksčiau nė neįtariau esant. Bet tai buvo ne ta knyga.

Turiu paminėti, kad tos paslaptingosios knygos ieškojau ir, Hario Poterio terminais tariant, „uždraustajame skyriuje“. Augau sovietinėje aplinkoje, nuolat girdėdavau apie knygas, kurių viešumoje nėra. Jos keliauja iš rankų į rankas, yra uždraustos, pavojingos imperijai.

Mąščiau: „Aha, štai kur tu slepiesi. Natūralu, kad esi paslaptinga, natūralu, kad esi uždrausta, kad pavojinga tavo galia, kurią išlaisvinti lemta ne bet kam, o tik tokiam išrinktajam kaip aš, kuris jos jau užsipelnė nepailstamais savo ieškojimais.“ Taip kelerius metus vargau skaitydamas visokius atšviestus lapus, prikimštus korektūros klaidų, pasakojančius apie Lietuvos partizanus, apie Dievą, apie komunistus, kurie vadinami kraujalakiais, apie rusus, vadina mus grobikais, tironais. Buvo labai įdomu, nes visiškai priešingai bylojo apie tuos dalykus, kuriuos viešai pateikdavo kaip teisingus, siektinus, sektinus ir nesvarstytinus.

Taip manyje pradėjo rasti pilietis. Laisvos Lietuvos patriotas. Bet, matyt, tasai pilietis nebuvo toks didelis ir protingas, nes netrukde užverčiant ir šiuos puslapius reziumuoti: „Ne tai.“ Prisipažinęs, kad iki šiol neradau tos paslaptingosios alchemijos knygos, jūsų nenustebinsiu. Gal kiek labiau turėtų stebinti (nes stebina mane patį) tai, jog jos vis dar ieškau ir tikiu, kad rasiu. Ne protu tikiu, pašamone, tačiau tai veda mane pirmyn, verčia ne tik godžiai skaityti, bet ir pačiam rašyti. Gal kas nors perskaitęs mano knygas pagalvos, kad esu skaitęs tą paslaptinęją arba pats esu ją parašęs, tik niekam nerodau? Tuomet nesijausiu melagis – džiaugsiuos. Nes tai galbūt palaikys kitų ieškančiųjų viltį. Kaip tame filme apie laiškanešį, kur žmogus apsimeta, kad pasaulį dar valdo tvarka,

ne chaosas, kad veikia paštas ir kažkur padūmavusioje nežinomybėje dar esama sostinės.

Kuo tapau, ieškodamas tos dievaižin kokios tobulos knygos? Nežinau. Bet nesigailiu. Tik truputį nuogaštauju – kas būtų, jei nebetekčiau tikėjimo tą knygą esant? Juk šitiek metųėjau tiesiausia trajektorija, savo aistras, pažinimo troškulį, patirtis siedamas su spausdintu žodžiu labiau nei su kažin kokia gyvenimo patirtimi, su savo išgyventais nuotykiiais, darbais ar žygiais.

O ir dabar nieko kito dorai ir neveikiu šiame gyvenime, tik skaitau bei rašau. Paskaičiavus, kiek laiko atiduodu knygoms ir kūrybai, jis pranoktų daugelį kitiems žmonėms įprastų kasdienių veiksmų – tai darau dažniau ir ilgiau, nei dirbu fizinį darbą, nei bučiuojuosi, sportuoju, žiūriu televizorių, užsiimu buitimi... Todėl man jau vėlu keistis ar prisipažinti klydus. Tęsiu paieškas.

Tvirtai tikiu, kad šalia kumščio jėgos, proto jėgos esti labai stipri dvasios jėga – iki galo nepažinta, neišmokta suvaldyti, todėl reikalaujanti pagarbos. Ta jėga, manau, slypi taip pat ir žodyje. Tikrai įmanoma jį taip sunokinti, kad jis keistų ne tik trumpalaikes nuotakas, bet ir mūsų jausmus, galimybes, likimus.